

V Bratislave 11. januára 2022

Vážený pán premiér Eduard Heger,

Vážený pán minister Milan Krajniak,

my, dolupodpísané fyzické a právnické osoby, ktoré zastupujú ľudí so zdravotným postihnutím, seniorov, poskytovateľov sociálnych služieb a profesionálov v sociálnej oblasti, reagujeme týmto otvoreným listom na **alarmujúcu situáciu v poskytovaní sociálnych služieb na Slovensku**. Tá sa opätovne zviditeľnila nielen počas pandémie, ale aj v súvislosti s tragédiou, ktorá sa odohrala koncom minulého roka v CSS Zátišie v Osadnom, kde zomreli štyria prijímatelia sociálnych služieb a ďalší sú hospitalizovaní. Zomrel aj riaditeľ zariadenia. **Všetkým pozostalým vyjadrujeme úprimnú sústrasť a je nám veľmi ľúto celej tragédie. Oceňujeme obetavosť a nasadenie zamestnancov zariadenia, ktorí klientov zariadenia zachraňovali a riskovali pri tom aj svoje vlastné životy.**

V tejto súvislosti upozorňujeme na pretrvávajúce **porušovanie práv a slobôd osôb odkázaných na sociálne služby**, predovšetkým v zariadeniach sociálnych služieb s celoročnou pobytovou formou. Sociálne služby sa im často poskytujú **v prostredí, ktoré neumožňuje dodržiavanie ich práv a slobôd**, a to aj napriek veľkej snahe a obetavej, a často nedocenennej práci zamestnancov aj poskytovateľov sociálnych služieb. Ide predovšetkým o neúčelové a historické budovy, kde **napriek snahe humanizovať fyzické prostredie nie je vždy možné zabezpečiť** ani bezbariérovosť, ani súkromie, ani dostatočný individuálny prístup podľa potrieb prijímateľa sociálnej služby, a čo je najhoršie, **niekde ani legislatívou dané požiadavky na prostredie objektov sociálnych služieb a protipožiarne opatrenia**¹.

Upozorňujeme, že **riziko požiaru a ohrozenia zdravia a životov klientov aj zamestnancov** sociálnych služieb **hrozia aj v iných zariadeniach sociálnych služieb**. Mnohé zariadenia sociálnych služieb **nie sú pred podobnými živelnými situáciami dostatočne chránené a zabezpečené**. Pri permanentnej a dlhodobej **poddimenzovanejši personálu**, najmä v nočných hodinách, sú prijímatelia sociálnych služieb aj zamestnanci **vystavení trvalému nebezpečenstvu ohrozenia ich zdravia a života**. Slovensko nemôže byť ďalej ľahostajné voči takémuto stavu.

Na tento stav opakovane upozorňuje viacero verejných inštitúcií. **Komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím Zuzana Stavrovská** na situáciu nedostatočne dodržiavaných práv osôb so zdravotným postihnutím v zariadeniach sociálnych služieb upozorňuje vo svojich výročných správach o činnosti predkladaných Národnej rade SR od r.2016, a monitorovaným zariadeniam sociálnych služieb ukladá opatrenia na nápravu. Komisárka konštatuje nedostatky najmä v oblasti bezbariérovosti, zabezpečenia protipožiarnej ochrany, absenciu signalizačných zariadení pre imobilných klientov, umiestňovanie imobilných klientov na vyšších poschodiach, ich zamykanie v izbách alebo umiestňovanie do sieťových postelí a viackrát upozornila, že zákonom stanovený počet odborných zamestnancov v zariadeniach sociálnych služieb je nedostatočný. Ako jednu z veľmi efektívnych možností na zlepšenie poskytovania sociálnych služieb komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím odporúča niektorým zariadeniam pri výkone monitoringu realizovanie deinštitucionalizácie².

¹<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/259/20170601>

²Rozhovor s komisárkou Stavrovskou, 6. januára 2022 <https://www.aktuality.sk/clanok/pn8ssk4/dvere-zamykat-zvonku-v-zariadeniach-sme-svedkami-porusovania-prav-klientov-tvrdi-komisarka-stavrovska/>

Aj **verejná ochrankyňa práv Mária Patakyová** v roku 2019 vo svojej správe z prieskumu systému kontroly v zariadeniach sociálnych služieb so zameraním na seniorov³, okrem iného upozorňuje **na nedostatočnú protipožiarnu ochranu v zariadeniach sociálnych služieb až v osemdesiatich percentách prípadov.**

Zriaďovatelia zariadení sociálnych služieb opakovane investujú nemalé kapitálové prostriedky zo svojich rozpočtov a štátneho rozpočtu do zariadení sociálnych služieb, tieto investície neprinášajú komplexné riešenia, lebo často ide o objekty, ktoré sú staré a neúčelové⁴. **Za posledných desať rokov bolo napr. len z rozpočtov vyšších územných celkov investovaných na kapitálové výdavky ich vlastných zariadení viac ako 100 mil. eur. Pre porovnanie, kapitálové investície z eurofondov do podpory prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť za to isté obdobie nedosiahli ani polovicu týchto výdavkov.**

Slovenská republika v roku 2010 ratifikovala Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len Dohovor), ktorý ju zaväzuje k dodržiavaniu, ochrane a presadzovaniu základných práv a slobôd ľudí so zdravotným postihnutím. Preto **vítame, že súčasná vláda sa vo svojom programovom vyhlásení na roky 2021 – 2024⁵ a ďalších strategických dokumentoch odvoláva na Dohovor.**

Rovnako to vníma aj **Európska únia**, ktorá vo svojej stratégii⁶ a nariadeniach Európskeho parlamentu⁷ **upozorňuje na potrebu rozvoja komunitných služieb v súlade s Dohovorom.** Aj preto všetky členské štáty v novom programovom období využívania fondov Európskej únie v rokoch 2021 až 2027, ktoré sú primárne určené na podporu štrukturálnych zmien, musia plniť základnú horizontálnu podmienku o implementácii a uplatňovaní Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Táto základná horizontálna podmienka **má garantovať, že žiadne finančné prostriedky Európskej únie nebudú investované proti princípom Dohovoru.**

Dohovor v článku 11 garantuje prijatie všetkých nevyhnutných opatrení na zabezpečenie ochrany a bezpečnosti osôb so zdravotným postihnutím v rizikových a núdzových situáciách. Avšak vyššie spomínané správy komisárky a verejnej ochrankyne práv jasne hovoria o pretrvávajúcich nedostatkoch.

Podpora budovania služieb na komunitnej úrovni v súlade s článkom 19 Dohovoru napriek realizovaným národným projektom a výzve v rámci IROP naráža pri výkone zmien smerujúcich k prechodu ku komunitným sociálnym službám **na nedostatočnú podporu ústredných orgánov štátnej správy, zriaďovateľov, ale aj časti verejnosti.** Ako nás upozorňujú viaceré Výbory OSN⁸, tento proces je na Slovensku pomalý a nedostatočný.

³V správe sa konštatuje, že pri výkone štátneho požiarneho dozoru vo veľkej väčšine kontrolovaných zariadení (1 298 ZPS, ŠZ, DSS) až v 4/5 sa zistilo porušovanie zákona. Tento podiel je vysoký a naznačuje zjavné problémy zariadení sociálnych služieb s dodržiavaním zákona, a tým aj potenciálne riziko pre klientov v prípade

požiaru. https://www.vop.gov.sk/files/Sprava_system_kontroly_zariadeni_pre_seniorov_4.pdf

⁴Čiastkové informácie o kapitálových investíciách VÚC zameraných na debarierizáciu zariadení v ich zriaďovateľskej kompetencii je súčasťou Záverečnej správy o plnení opatrení vyplývajúcich z Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím. https://www.employment.gov.sk/files/sk/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/kontaktne-miesto-prava-osob-so-zdravotnym-postihnutim/dokumenty-3/zaverecna-sprava-plneni-opatreni-vplyvajucich-z-nprzp-roky-2014_2020.docx ako aj vo vyššie uvedenej správe verejnej ochrankyne práv, či záverečných účtoch VÚC.

⁵Programové vyhlásenie vlády SR na roky 2021 – 2024, str. 49: „Vláda bude pokračovať v procese deinštitucionalizácie veľkokapacitných zariadení a pripraví Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030 v spolupráci s mimovládnyimi organizáciami v súlade s Dohovorom OSN o právach a povinnostiach osôb so zdravotným postihnutím.“

⁶Únia rovnosti: Stratégia v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2021 – 2030 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>

⁷Nariadenie európskeho parlamentu a rady (EÚ) 2021/1060 (programové obdobie 2021-2027) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32021R1060&from=EN#d1e3034-159-1> a ďalšie

⁸Výbor OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím, Záverečné odporúčania k východiskovej správe Slovenskej republiky z 18. 4. 2016 v bodoch 55 a 56 - <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/zaverecne-odporucania-k-vychodiskovej-sprave-slovenskej-republiky.docx>; Výbor OSN pre hospodárske, sociálne a

Výrazne absentuje osвета v oblasti systematickej podpory ľudí so zdravotným postihnutím v rôznych oblastiach života a ich začlenenía do spoločnosti. Ide nielen o sociálne služby, ale aj o prístup k vzdelávaniu, práci, doprave, zdravotnej starostlivosti a iné.

Týmto listom chceme upozorniť na najzraniteľnejších občanov, odkázaných na sociálne služby, ktorí si svoje práva nevedia vymôcť, napriek tomu, že majú zaručené rovnaké šance na dôstojnosť a právo nebyť vystavení ohrozeniu na živote.

Preto sa obraciame na Vás, predstaviteľov vlády, aby sa oblasť sociálnych služieb stala jednou z priorit. Už nie je na čo čakať. **Ako prvé Vás chceme požiadať:**

- **aby plánované zmeny a reformy v sociálnej oblasti boli realizované efektívnejšie a rýchlejšie**
- **aby ste jasne verejne vyjadrili podporu týmto nevyhnutným systémovým zmenám v sociálnej oblasti**
- **aby sa otvorila odborná diskusia o týchto komplexných zmenách, kde budú okrem odborníkov, zástupcov samospráv, zastúpení aj ľudia so zdravotným postihnutím a ich príbuzní**
- **vytvorenie odbornej pracovnej skupiny, ktorá bude riešiť havarijný stav v objektoch sociálnych služieb, kde budú zastúpení aj zástupcovia ministerstva zdravotníctva a ministerstva vnútra.**

Veríme, že toto sú prvé kroky, ktoré je nevyhnutné urobiť, aby sme mohli priniesť lepšie a kvalitnejšie podmienky života ľudí odkázaných na pomoc iných.

S úctou,

(62 právnických osôb a 108 fyzických osôb v abecednom poradí)

Agentúra podporných služieb Žilina, PhDr. Soňa Holúbková

ADED, s.r.o. Brezová pod Bradlom, Adriana Šarudiová

Asociácia na ochranu práv pacientov SR, PhDr. Mária Lévyová

Asociácia poskytovateľov a podporovateľov včasnej intervencie v SR, PhDr. Erika Tichá PhD.

Asociácia supervízorov a sociálnych poradcov o.z., PhDr. Zuzana Aly

Athéna, o.z., PhDr. Katarína Moncoľová

Barlička, n.o., JUDr. Lukáš Kvokačka PhD.

BIBA, s.r.o. Senica, Ján Pantúček

CEDA – výskumné a školiace centrum bezbariérového navrhovania, doc. Ing.arch. Lea Rollová, PhD.

Centrum podpory transformácie o.p.s./ČR, Mgr. Monika Jelínková, DiS.

kultúrne práva z 14. 11. 2019, v odsekoch 16 a 17

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2fC.12%2fSVK%2fCO%2f3&Lang=en;

Záverečné odporúčania Výboru OSN pre ľudské práva z 22. 11. 2016, v odsekoch 20 a 21

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2fSVK%2fCO%2f4&Lang=en;

Výboru OSN proti mučeniu <https://forumhr.eu/cs/prelomove-vitazstvo-pre-ludi-so-zdravotnym-postihnutim-vybor-osn-proti-muceniu-odsudil-slovensku-republiku-za-pouzivanie-klietkovych-posteli-u-ludi-so-zdravotnym-postihnutim/>

Centrum včasnej intervencie Trenčín, n.o., Mgr. Gabriela Zaťková
Claudianum, n.o., Veronika Hevierová
Depaul Slovensko, n.o., Jozef Kákoš
Detský klub Košice, Ing. Dagmar Kozáková
Domov Mláda/ČR, Mgr. Terézia Palanová
Forum for human rights, JUDr. Maroš Matiaško LL.M.
Fórum pre pomoc starším – národná sieť, Ľubica Gálisová
Impulz ZPMP v Petržalke, Mgr. Jana Mareková
Inclusion Europe /BE, Mgr. Milan Svěřepa
InkluCíTy, Lucia Rosáková
INTEGRA - združenie pre duševné zdravie, Ing. Jana Hurová, PhD., MUDr. Petr Nawka
Katedra sociálnej práce, UMB/Platformu dobrovoľníckych centier a organizácií , doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorcová PhD.
Liga za duševné zdravie SR, o.z., JUDr. Andrej Vršanský
Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR, RNDr. Branislav Mamojka, CSc.
Nezávislá platforma SocioFórum, o.z., Mgr. Lýdia Brichtová, PhD.
OMAPO o.z. Ing. Oľga Reptová
Organizácia muskulárnych dystrofií, Mgr. Andrea Madunová
Platforma rodín detí so zdravotným postihnutím, Zuzana Suchová
Pružiny Pantúček s.r.o., Ing. Ján Pantúček
Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, doc. PhDr. Slavomír Krupa PhD., Mgr. Lucia Cangárová
Sapling, o.z., Róbert Furiel
Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, Ing. František Hasaj
Slovenská únia podporovaného zamestnávania, PhDr. Viera Záhorcová, PhD.
Slovenský zväz tanečného športu na vozíčku, Martin Dait
Slovenský zväz zdravotne postihnutých, Mgr. Jaroslav Šidlo
SOCIA - Nadácia na podporu sociálnych zmien, Mgr. Vladislav Matej, PhD.
Spoločnosť Downovho syndrómu na Slovensku, Mgr. Mária Srnáková
Spoločnosť psoriatickov a atopikov, Ľubica Bergmannová
Stacionár NÁŠ DOM n.o., Mgr. Anna Balažovičová
TENENET o.z., PhDr. Elena Kopcová, PhD.
The European Association of Service providers for Persons with Disabilities (EASPD)/BE, Maya Doneva
TK Danube, Andrej Mičunek
Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, Ing. Tatiana Winterová
Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, JUDr. Zuzana Stavrovská

Votum, o.z., Ing. Jana Hodeková
Združenie kresťanských seniorov Slovenska, RNDr. Peter Mach
ZPMP v SR, PhDr. Iveta Mišová
ZPMP Bratislava IV., Anna Huťová, Ing. Ján Labuda
ZPMP Echo Bratislava, Elena Srnánková
ZPMP Svitanie Malacky, Mgr. Viera Šimeková
ZPMP Symbia vo Zvolene, Ing. Veronika Sečkárová
ZPMP v Galante, Anna Péková
ZPMP v Komárne, Ing. Peter Múčka
ZPMP v Komárne, Ing. Gabriel Tóth
ZPMP v Košiciach, Ing. Danka Bozogáňová
ZPMP v Martine, Mária Jesenská
ZPMP v Nových Zámkoch, Mgr. Anita Nagyová
ZPMP v Plešivci, Mária Gondová
ZPMP v Prešove, Viera Randová
ZPMP v Spišskej Novej Vsi, JUDr. Peter Demek, PhD.
ZPMP v Trenčíne, Ing. Dušan Fabian

Mgr. Tomáš Bako, sociálny pracovník,
PaeDr. Imrich Bartalos, dôchodca
Ing. Mária Beňadiková, Fórum pre pomoc starším
Jozef Blažek, OMD v SR
Ing. Dagmar Blažeková, dôchodkyňa
Ing. Alena Bohunická, ekonómka
Ing. Peter Bohunický, ekonóm
doc. PhDr. Peter Brnula, PhD., vysokoškolský pedagóg
Bc. Alena Brožková, emeritní ředitelka Domov bez zámku/ČR
Mgr. Eva Buzalková, liečebný pedagóg
Ing. Marta Čarnogurská, dôchodkyňa
Mgr. Iveta Čereyová, Fórum pre pomoc starším
Richard Drahovský, zamestnanec sociálneho podniku
Marta Drímajová, dôchodkyňa
Mgr. Ľubica Dúbravská, sociálna pracovníčka
Ing. Dušan Fabian, štátny zamestnanec
Ing. Mária Filipová, expertka na sociálnu oblasť

PhDr. Erika Forgáčová, sociálna pracovníčka
Mgr. Rastislav Guľaša, PhD., právnik
Anna Hermanová, dôchodkyňa
PhDr. Timea Hóková, PhD., metodička pre sociálne služby
Martin Horanič, SZČO
Mgr. Marián Horanič, špeciálny pedagóg
Silvia Horaničová, manažérka strategického obstarávania
prof. PhDr. Marta Horňáková, PhD., vysokoškolská pedagogička
Mária Horváthová, dôchodkyňa
Katarína Hosmajová, obchodná referentka
Mgr. Aurélia Chábová, QUIP - Kvalita v praxi, Rytmus
Anna Chalachanová, PhD., vysokoškolská pedagogička
Mgr. Zuzana Chmelová, výtvarníčka
Mgr. Renáta Chorvátová, opatrovatelka
Dagmar Imrišková, invalidná dôchodkyňa

Mgr. Martina Jarolínová, IT tester
Peter Jesenský, dôchodca
Andrea Joštová , vedúca recepcie
Mgr. Alena Juríčková, OMD v SR
Mgr. Pavel Kailing, liečebný pedagóg
Zuzana Karajošová, obchodno-technický zástupca
Zuzana Kinclová, odborná referentka
Mgr. Tibor Köböl, sociálny poradca
Mgr. Edita Kohutovičová, dôchodkyňa
Mgr. Zuzana Kolláriková, špeciálna pedagogička
Jozef Kopaj, dôchodca
Ivan Kornfráter, výsluhový dôchodca
Kristián Kováč, obchodno technický zástupca
Lesana Kralovičová, nezamestnaná
Daša Krátka, osobná asistentka
Ing. Ľubomír Kriho, dôchodca
Ing. Eva Krihová, dôchodkyňa
Ing. Ján Kucharík, stavebný inžinier
PhDr. Anna Kucharíková, PhD., vysokoškolská pedagogička
Jana Kucharíková, invalidná dôchodkyňa
prof. PaedDr. Vladimír Labáth, PhD., vysokoškolský profesor, liečebný pedagóg
Jana Launerová , operačná sestra - špecialista
Danka Launerová, dôchodkyňa
Ing. Róbert Lezo, projektový manažér
Mgr. Mária Machajdíková, historická antropologička
Mgr. Juraj Marendiak, sociálny pracovník
Miroslav Mišo, dôchodca
Martin Mišo, zamestnanec chránenej dielne
Mária Mitríková, dôchodkyňa
prof. PhDr. Eva Mydlíková, PhD., vysokoškolská pedagogička
Mgr. Mária Muchová, Združenie kresťanských seniorov
PhDr. Mária Nádaždyová, expertka na sociálnu oblasť
PhDr. Gabriella Németh, vysokoškolská učiteľka
Vladimír Novák, elektrotechnik
Petra Nováková, invalidná dôchodkyňahnhgiu

PhDr. Štefánia Nováková, sociálna pracovníčka
Mgr. Eva Ondrová, sociologička, manažérka kvality
Michal Ondruška, masér
Mgr. Peter Paluga, vysokoškolský pedagóg
Ing. Ján Pantúček, dôchodca
Ján Pantúček, robotník
Anastázia Pantúčková, dôchodkyňa
Bc. Romana Papajová, Fórum pre pomoc starším
Mgr. Lenka Patyiová, sociálna poradkyňa
Anna Podlesná, špecialistka na zamestnávanie ľudí so zdravotným znevýhodnením
Ing. Ján Podolinský, sociálny poradca
Valéria Pokorná, dôchodkyňa
Vladimíra Redenkovičová, účtovníčka
Ing. Milan Remšík
Ing. Martin Rendoš, dôchodca
Miroslav Rendoš, invalidný dôchodca
Ing. Anna Rendošová, dôchodkyňa
Tomáš Sadloň, recepčný
MUDr. Darina Sedláková, MPH. lekárka
Marek Srnák, invalidný dôchodca
Mgr. Mária Stašáková, špeciálna pedagogička
Milan Stříbrnský, SZČO
Dušan Šarudi, manažér
Adriana Šarudiová, manažérka
Erika Šarudiová, študentka
MUDr. Andrea Škripeková, PhD., lekárka
Mgr. Mária Štefková, PhD., špeciálna pedagogička
PaedDr. Jarmila Šútovcová, dôchodkyňa
JUDr. Soňa Tothová, advokátka
Ing. Ľudmila Turóciová, kontrolórka projektových podpôr
Ing. Eva Vassová, SZČO
Andrea Vitálošová, administratívno ekonomický pracovník
Ivan Vrana, SZČO
Mgr. Ľubica Vyberalová, špeciálna pedagogička
Mgr. Klaudia Zacharová, sociálna pracovníčka
Mgr. Marcel Zajac, Centrum pre filantropiu

Mgr. Katarína Zjavková, sociálna pracovníčka
Zuzana Ždanská, manažérka technického servisu
Ladislav Ždanský, správca

doc. PaedDr. Erik Žovinec, PhD., vysokoškolský
učiteľ

Kontakt:

PhDr. Iveta Mišová, Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR, 0905 709 557

RNDr. Branislav Mamojka, CSc. Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR, 0905 469 651

PhDr. Soňa Holúbková, Agentúra podporných služieb Žilina, 0905 950 270

e-mail: otvoreny.list.2022@gmail.com

Na vedomie:

Prezidentka SR, Zuzana Čaputová

minister zdravotníctva SR, Vladimír Lengvarský

minister vnútra SR, Roman Mikulec

podpredsedníčka vlády a ministerka investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR, Veronika Remišová